

Vlaams
Parlement

ingediend op **1288** (2017-2018) – Nr. 2
25 mei 2019 (2018-2019)

Verslag

namens de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media
uitgebracht door Miranda Van Eetvelde en Katia Segers

over de conceptnota voor nieuwe regelgeving

van Cathy Coudyser, Jos Lantmeeters, Marius Meremans,
Manuela Van Werde, Piet De Bruyn en Jan Peumans

betreffende de inbetalinggeving van cultuurgooderen
ter voldoening van de erfbelasting

Samenstelling van de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media:

Voorzitter: Bart Caron.

Vaste leden:

Cathy Coudyser, Marius Meremans, Wilfried Vandaele, Miranda Van Eetvelde, Manuela Van Werde, Herman Wynants;

Karin Brouwers, Sabine de Bethune, Joris Poschet, Orry Van de Wauwer;

Lionel Bajart, Jean-Jacques De Gucht;

Yamila Idrissi, Katia Segers;

Bart Caron.

Plaatsvervangers:

Paul Cordy, Kathleen Krekels, Bart Nevens, Ludo Van Campenhout, Karl Vanlouwe, Peter Wouters;

Cindy Franssen, Tinne Rombouts, Koen Van den Heuvel, Johan Verstreken;

Rik Daems, Francesco Vanderjeugd;

Bert Moyaers, Tine Soens;

Imade Annouri.

Documenten in het dossier:

1288 (2017-2018) – Nr. 1: Conceptnota voor nieuwe regelgeving

INHOUD

1. Toelichting	4
1.1. Context	4
1.2. Geschiedenis van de regelgeving	4
1.3. Cijfers	5
1.4. Knelpunten	6
1.5. Aanbevelingen	6
2. Bespreking	8

Op donderdag 18 januari 2018 behandelde de Commissie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media de conceptnota voor nieuwe regelgeving van Cathy Coudyser, Jos Lantmeeters, Marius Meremans, Manuela Van Werde, Piet De Bruyn en Jan Peumans betreffende de inbetalinggeving van cultuurgooederen ter voldoening van de erfbelasting.

Indiener Cathy Coudyser lichtte op 18 januari 2018 de conceptnota toe. Na die datum heeft de commissie geen verdere behandeling aan de conceptnota gewijd.

1. Toelichting

De N-VA-fractie heeft de redactie van de conceptnota toevertrouwd aan haar leden in de respectieve commissies bevoegd voor Cultuur en Financiën en zelfs aan de parlamentsvoorzitter, verklaart *Cathy Coudyser*. De fractie gelooft immers dat de Collectie Vlaanderen erop vooruit zou gaan als cultuurgooederen mogen dienen om successierechten te betalen. Er bestaat al regelgeving die dit mogelijk maakt, maar die bevat knelpunten waardoor ze niet genoeg wordt gebruikt en slagkracht mist.

Vandaar dat de indieners aanbevelingen hebben gebundeld om de regelgeving aan te passen, waarmee ze ook inspelen op een doelstelling van de huidige Vlaamse Regering. Bij de verdere bespreking van de conceptnota kan de regering dan ook worden betrokken.

Uiteraard geeft een conceptnota vooral een richting aan en zijn de aanbevelingen nog vatbaar voor discussie.

1.1. Context

Cathy Coudyser acht de context duidelijk, aangezien zowel de beleidsnota als de beleidsbrieven van minister Gatz een regeling van de successierechten een goed instrument noemen voor de financiering van en het beleid rond de Collectie Vlaanderen. Voorts hebben twee nota's van de Vlaamse Regering er aandacht voor:

- de nota van de Vlaamse Regering 'Naar een duurzame cultureel-erfgoedwerking in Vlaanderen. Een langetermijnvisie voor cultureel erfgoed en cultureel-erfgoedwerking in Vlaanderen' (*Parl.St.* VI.Parl. 2015-16, nr. 743/1);
- de op 11 januari 2018 besproken nota van de Vlaamse Regering over een langetermijnvisie voor aanvullende financiering en ondernemerschap in de Vlaamse cultuursector (*Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1308/1).

Al sinds 1985 is er een wettelijk kader om successierechten met cultuurgooederen te betalen. Op 1 januari 2015 verwierf het Vlaamse Gewest, naast de bevoegdheid over de regelgeving, ook de bevoegdheid over de inning van de erfbelasting, die het sedertdien via de Vlaamse Belastingdienst (VLABEL) uitoefent.

Op 31 juli 2017 bekrachtigde de Koning een nieuwe wet met betrekking tot het erfrecht, die het mogelijk maakt om over successie vooraf afspraken te maken met de partner en andere erfgenamen. Door die nieuwe wet kunnen bepaalde knelpunten in de regelgeving worden weggewerkt.

1.2. Geschiedenis van de regelgeving

De regelgeving rond cultuurgooederen als erfrecht is op gang getrokken toen de erfenis van René Magritte moest worden geregeld. Op 1 januari 1985 maakte de wet-Eyskens omtrent fiscale bepalingen het mogelijk om aan de erfbelastingsver-

plichtingen te voldoen door kunstwerken in betaling te geven. Die wet gelastte twee commissies met de schatting van de kunstwerken.

Op 17 oktober 1986 keurde de Kamer van Volksvertegenwoordigers de wet-Magritte goed. Het uitvoeringsbesluit van 20 januari 1987 kreeg terugwerkende kracht om de wet nog toepasbaar te maken op de erfenis van René Magritte.

Deze wet bepaalde dat cultuurgoederen die in betaling waren gegeven om aan de erfbelasting te voldoen, en die de minister van Financiën daartoe had aanvaard, in volle eigendom van de federale overheid kwamen. Intussen zijn er uiteraard verscheidene staatshervormingen doorgevoerd. De federale overheid gaf de op deze manier verworven cultuurgoederen automatisch in bewaring aan een federale culturele instelling. Ze betaalde de tegenwaarde uit aan de gewesten.

In 2001 werd artikel 83/3 van die wet gewijzigd en werd er een artikel 83/4 aan toegevoegd. Deze maatregel behelsde de samenvoeging van de twee vermelde commissies tot één commissie, met vertegenwoordigers van de gemeenschappen en de federale musea en met ambtenaren van Financiën.

De vijfde staatshervorming kende in 2002 de bevoegdheid voor de regelgeving over erfbelasting aan de gewesten toe. De programmawet van 2005 bevatte een aantal wetswijzigingen die daaraan gevolg gaven. Zo wordt niet langer de federale overheid eigenaar van de via deze procedure verworven cultuurgoederen, maar wel het gewest waar de nalatenschap openvalt. De commissie die de overheid adviseerde, kreeg dan ook één afgevaardigde per gewest. De afgevaardigde van het gewest waar de nalatenschap openvalt, kreeg een vetorecht voor de aanvaarding van de cultuurgoederen die met dit doel ter betaling worden gegeven.

Voorbeelden zijn de verwerving door het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest van de belangrijke art-nouveauctollectie uit het nalatenschap Gillion-Crowet, en de nalatenschap van de collectie Jansen ten gunste van het Vlaamse Gewest in 2006.

Zoals gezegd kent de staatshervorming van 2016 de gewesten ook de bevoegdheid over de inning toe. Erfgenamen kunnen nu een aanbod doen. In dat geval brengt de bijzondere commissie advies uit. Het is aan haar om te erkennen dat de cultuurgoederen tot het roerend cultureel erfgoed van het gewest behoren of internationale faam genieten. De kunstwerken moeten in hun geheel deel uitmaken van de nalatenschap. Vervolgens aanvaardt de Vlaamse Regering het aanbod formeel. De verschuldigde erfbelasting wordt geacht ontvangen te zijn voor de waarde van de aangenomen kunstwerken. Die laatste regel wordt echter als een knelpunt aanzien.

1.3. Cijfers

Cathy Coudyser illustreert de evolutie met enkele cijfers. In de periode van 1987 tot en met 2003, dus voor de vijfde staatshervorming, waren er negen aanvragen. In vijf gevallen werd het aanbod aanvaard, namelijk één keer in het Vlaamse, één keer in het Waalse en drie keer in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Daarnaast werd in het Waalse Gewest één aanbod gedeeltelijk aanvaard. Op de drie overige aanvragen zijn de betrokken overheden niet ingegaan. De totale tegenwaarde van de aanvaarde cultuurgoederen bedroeg voor die periode 586.144 euro.

Na de programmawet van 2005 werden nog vier aanvragen aanvaard, waarvan één in Vlaanderen, één in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en twee in Wallonië.

De voorbije tien jaar zijn in het Vlaamse Gewest twee aanvragen ingediend, waarvan er één is aanvaard en één is geweigerd omdat die kunstwerken niet aan de kwaliteitscriteria voldeden.

De cijfers tonen aan dat dit instrument niet erg veel wordt benut. Dat wijt Cathy Coudyser aan bepaalde knelpunten.

1.4. Knelpunten

Die knelpunten situeert de indiener op twee vlakken. Ten eerste is er geen wettelijke definitie van cultuurgoederen, met een juridische onzekerheid voor gevolg. Cathy Coudyser heeft onderzocht hoe dat in andere landen in zijn werk gaat. Het Verenigd Koninkrijk en Nederland hanteren een ruime interpretatie, met alle voordelen van dien. Bij ons is de interpretatie – bij ontstentenis van een wettelijke beschrijving – nogal aan de enge kant. Een wetgevende definitie kan juridische zekerheid scheppen.

Voorts moet de overheid voor ogen blijven houden met welk doel ze dit instrument wil inzetten. Dit doel moet een versterking van de Vlaamse collectie behelzen. De adviescommissie moet duidelijke instructies in die zin krijgen. Dan wordt voor erfgenamen ook duidelijk wanneer zich een kans voordoet op een aanvaarding van deze vorm van betaling.

Het tweede knelpunt is de veel te omslachtige en tijdrovende procedure. Zo zijn er geen termijnen vastgelegd voor het advies van de commissie, noch voor de beslissing van de minister van Financiën. Met andere woorden kan die beslissing jaren aanslepen. Die onzekerheid zal potentiële gegadigden waarschijnlijk ontmoedigen om een aanvraag in te dienen.

De procedure reikt een verzamelaar evenmin de mogelijkheid aan om formeel of informeel te polsen of zijn cultuurgoederen in aanmerking zouden komen om te voldoen aan de voorwaarden voor een betaling van erfbelasting.

Er is ook nood aan afspraken over de bestemming van de cultuurgoederen. Welke erfgoedinstelling is het best geplaatst om ze te ontvangen, te beheren en te ontsluiten? Dergelijke afspraken moeten mogelijk zijn tussen de overheid, de erfflater en de erfgenamen.

Een laatste en belangrijk knelpunt is dat de volledige waarde van het kunstwerk als betaling van erfbelasting moet gelden. Zolang die waarde niet hoger ligt dan de verschuldigde belasting, is er uiteraard geen probleem en moet de erfgenaam het verschil bijpassen. Ligt de waarde van het kunstwerk echter hoger, dan hebben de erfgenamen er in de huidige regelgeving geen belang bij om het als betaalmiddel aan te wenden.

1.5. Aanbevelingen

De indieners van de conceptnota bevelen aan om de erfwetgeving af te stemmen op het Vlaamse collectiebeleid. De keuzes moeten weloverwogen zijn en rekening houden met de collectie waarvoor de werken bestemd zijn. 'Kwalitatief hoogstaand' moet goed worden gedefinieerd. Tegelijk moet er ruimte blijven voor een interpretatie die naast beeldende kunst ook manuscripten, archieven, juwelen, serviezen, design, industrieel erfgoed enzovoort in aanmerking laat komen.

Om de procedure te verbeteren, zouden er – billijke – termijnen moeten komen waarbinnen de commissie haar adviezen moet afleveren en de minister vervolgens een beslissing neemt.

In de huidige regeling heeft de minister van Financiën die beslissingsbevoegdheid. Cathy Coudyser pleit om die bevoegdheid ook bij de minister van Cultuur te leggen, en aangezien de beslissing betrekking heeft op de Collectie Vlaanderen, zelfs heel de Vlaamse Regering de beslissing gezamenlijk te laten nemen. Dan zal de regering niet alleen rekening houden met de budgettaire implicaties maar ook met het nut voor de Vlaamse cultuur en identiteit.

Voorts vraagt de spreker zich af of het niet nuttig zou zijn om uit te gaan van een wettelijk vermoeden van aanvaarding of verwerping, indien er geen beslissing wordt genomen. Een dergelijk principe wordt dan van toepassing als de vooropgestelde termijn niet wordt gehaald.

Een andere aanbeveling komt neer op een voorafgaande ruling, een overeenkomst tussen de erflater, de erfgenamen en de overheid. De grootste emotionele band met het erfgoed zal wellicht bij de oorspronkelijke eigenaar aanwezig zijn. In dit systeem kan deze erflater zelf al regelingen treffen over de voorkeur van de bestemming van zijn erfenis bij respectievelijk erfgenamen en erfgoedinstellingen. Ook de overheid krijgt dan het nodige zeggenschap en kan al aangeven wat in aanmerking zou komen voor een van haar instellingen. In een dergelijke procedure is al bemiddeling mogelijk als de erflater nog in leven is en kunnen bepaalde problemen na diens overlijden al op voorhand worden vermeden. In Nederland bestaat al een vergelijkbaar systeem, waarbij erflater, erfgenaam en overheid een gezamenlijke intentieverklaring ondertekenen.

Een volgende aanbeveling houdt in dat de nieuwe regelgeving gebruikmaakt van het huidige instrument 'globale overeenkomst' om de erflater bij leven dergelijke afspraken toe te staan.

Vervolgens suggereert Cathy Coudyser een oplossing voor de situatie waarin het kunstwerk dat in aanmerking komt, een hogere waarde heeft dan de som van de verschuldigde successierechten. Kan de Vlaamse overheid het verschil dan bijpassen, wat wel een impact zou hebben op de Vlaamse begroting? Of is een samenwerking met derde partners mogelijk? Ook het beheer en/of de restauratiekosten van het werk kunnen mee in rekening worden genomen.

Als de Vlaamse overheid echt in het instrument gelooft, moet ze ook een stimulans durven geven. Het Verenigd Koninkrijk en Nederland passen de zogenaamde 'douceur' toe en brengen respectievelijk 25 en 20 percent van de economische waarde van het erfstuk extra in rekening. Dat zal heel wat families over de streep trekken om deze vorm van erfrechtbetaling te verkiezen boven het economisch vermarkten van de cultuurgoederen.

De goederen moeten hun bestemming krijgen op basis van weloverwogen keuzes om de Collectie Vlaanderen te versterken. De adviescommissie moet op basis van het collectieplan oordelen en na bemiddeling ook al een advies uitbrengen over de organisatie waaraan het beheer best wordt toevertrouwd.

Nog in verband met de bestemming beveelt Cathy Coudyser aan om de mogelijkheid van een derde-betalerssysteem tussen de gewesten te onderzoeken.

Ten slotte bevat de conceptnota de aanbeveling om werk te maken van de bekendmaking van deze mogelijkheid. De totstandkoming van nieuwe regelgeving vormt het uitgelezen moment om een handleiding op te stellen, waarmee notarissen, advocaten, de Koning Boudewijnstichting enzovoort het instrument kunnen promoten.

2. Bespreking

Aan het einde van de zittingsperiode 2014-2019 had de commissie geen verdere bespreking aan deze conceptnota gewijd.

Bart CARON,
voorzitter

Miranda VAN EETVELDE
Katia SEGERS,
verslaggevers